

УДК 17:33

*Опанасюк В. В. – канд. політ. наук
(Суми, СумДУ)*

ЕТИКА БІЗНЕСУ ТА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ІСЛАМСЬКОМУ СВІТІ

Розуміння ісламської економіки базується на принципах шаріату. Шаріат (араб. – шлях, що веде до води; життєдайне джерело) – це система правил взаємовідносин мусульманина з Аллахом (культові настанови), його ставлення до самого себе та суспільства, норми дозволеного й забороненого [1, 87; 2, 4; 4, 13].

Згідно з Кораном Аллах є власником усього існуючого. Аллах надав людині право активно розпоряджатися ресурсами, брати участь в економічній діяльності в рамках релігійного закону на користь суспільства та релігії.

У цьому зв'язку в ісламі не допускається капіталізація будь-яких ресурсів, оскільки вони повинні приносити користь громаді. Дотримання цього принципу з метою стимулювання прийнятних видів виробничої й торгівельної діяльності, а також для забезпечення підтримки бідних, жінок і сиріт шляхом перерозподілу ресурсів реалізується за допомогою одного з головних постулатів ісламу – зак'ят. У сучасному мусульманському світі цей податок стягується державою та використовується для надання підтримки недієздатним і малозабезпеченим членам суспільства, погашення боргових зобов'язань малозабезпечених мусульман, фінансування збройних сил і заходів, спрямованих на поширення цінностей ісламу. Зак'ят є офіційним податком, що закріплений системою мусульманського права. Фіксованими в мусульманських державах є норми податкового мінімуму та відсоткові ставки в залежності від виду активу – 2,5-5% прибутку.

Коран виправдовує тільки той прибуток, який отриманий власною працею або вдалою торгівлею. Слово «праця» («ал-‘амал») згадується в 360 аятах Корану, а його синонім «ал-фі'ал» – ще в 109. Таким чином іслам наголошує на необхідності праці (див.: [3, 28]); його недаремно називають «релігією дії». Працьовита людина, згідно з Кораном, буде

пожинати плоди своєї працелюбності навіть у майбутньому житті (99:6-8).

Оскільки шаріат забороняє отримання прибутку від лихварства, виробництва й продажу тютюну, горілки, свинини, проституції, лотереї, ігрового бізнесу та інших видів діяльності, які можуть принести шкоду іншим людям і громаді, існує заборона на інвестування таких підприємств. «Чистими» в мусульманстві є ті підприємства, капітал яких отриманий від дозволених шаріатом видів діяльності, низькоризикові підприємства, що не мають значної кредиторської чи дебіторської заборгованості, а також ті з них, прибуток яких не пов'язаний із отриманням відсотків.

Найактивніший сектор ісламської економічної системи – банківський – базуються на приписах Корану, Сунни та фікху. У кожному ісламському банку обов'язково діє шаріатська рада, завданням якої є встановлення відповідності банківських інструментів і продуктів принципам шаріату, перевірка та встановлення чистоти акцій підприємств, у які планується інвестувати банківські активи, надання рекомендацій із їх очищення (передачі незаконно отриманого прибутку підприємства на користь бідних (зак'ят), щорічний шаріатський аудит фінансової діяльності банку за поточний рік.

Заборонені нечесні угоди та операції з грошима в яких може постраждати одна зі сторін. Зазіхати та відбирати чуже майно вважається недостойним заняттям для мусульманина [1, 102].

Шаріат забороняє надміру ризикові операції на ринку, які виникають у зв'язку з відсутністю достатньої інформації про особу, предмет договору, його ціну, інші суттєві характеристики. Заборонено дохід, який виник внаслідок випадкового збігу обставин, наприклад, дохід від біржової гри. Шаріат засуджує міграції грошових потоків в офшорні зони та інші значні транскордонні фінансові операції, відірвані від реального сектора економіки.

Ісламське право забороняє отримання відсотку від депозитного чи кредитного договору. Заборонено страхувати фінансові ризики та життя людини. Майбутнє, життя й доля

людини наперед визначаються й залежать тільки від безмежної й безумовної волі Аллаха.

Таким чином, шаріат допускає тільки той прибуток, який отриманий у результаті трудової діяльності людини. Оскільки Аллах, згідно з Кораном, всевладний і всемогутній, то тільки він визначає життя та долю людини. Проте його милість безмежна. Вона сходить на тих, хто своєю працею заробляє на життя, інвестує в реальні сектори економіки та підтримує соціальну рівновагу в мусульманському суспільстві.

Література

1. Абу Аля Ал-Маудуді. Принципи ісламу / Абу Аля Ал-Маудуді. – Львів: Логос, 1995. – 112 с. – (Бібліотека ісламської літератури).
2. Анохин А. Н. О богословском подходе к пониманию мусульманского права / А. Н. Анохин. // Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2011. – Вып. 24. – № 2. – С. 3-10.
3. Іваннікова М. В. Проблема трудового виховання у духовній літературі кримських татар / М. В. Іваннікова // Педагогічні науки : історія, інноваційні технології. – 2013. – № 1. – С. 26-34.
4. Хасан А. Развитие мусульманского права в начальный период / А. Хасан. – Стамбул: Изд-во Рагбет Яйнлары, 1999. – 264 с.

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С.65-67.